1901

ט לעבען (פערלירען דעם קול און שטארבען איז ביין חזן אלץ איינס געווען), נאר די ספקות, דאס ווארפען זיך ־צווישען יא און ניין, דער „עולם־התהו" האבען דעם חזן ביטער געמאכט דאס לעבען.

און דאנערשטאג פאר שבת מְבָרְכִים האט דער חזן זיך בע־שלאסען צו דערגעהן דעם אמת, ער קען שוין מעהר נישט פערטראגען.

עס איז געווען פאר נאכט, דאס ווייב איז אוועק אין יאטקע נאך פלייש און די משוררים זענען זיך צוגאנגען, עס איז נור געבליע־בען דער חזן מיט'ן עלטסטען זינגער — יוסיל באס.

דער חזן האט אויף איהם געקוקט, געעפענט דאס מויל און צוריק פערמאכט. עס איז איהם געווען שווער ארויסצורעדען דאס, וואס ער וויל. ענדליך, האט ער נישט אויסגעהאלטען:

— יוסיל!

— וואס איז חזן?

— זאג מיר, דו ביזט איין עהרליכער מאן?

יוסיל האט אויסגעשטעלט די אויגען אויף דעם חזן און האט געפרעגט:

— וואס עפיס היינט פרעגט איהר מיך, חזן?

ברודער יוסיל! האט זיך דער חזן שיער ניט פונאנדערגע־וויינט, ברודער יוסיל...

ער האט מעהר א ווארט נישט געקענט אויסרעדען.

— חזן, וואס איז מיט אייך?

— ברודער יוסיל! זיי איין עהרליכער מאן און זאג מיר דעם אמת, דעם אמת...

— איך פערשטעה ניט, וואס איז מיט אייך, חזן?!

זאג מיר דעם אמת, דו בעמערקסט אין מיר עפיס איין פער־ענדערונג?

— זעהר! האט יוסיל געענטפערט, קוקענדיג ווי דער חזן איז בלייך און דאר — זעהר א גרויסע פערענדערונג...

— איצטער זעה איך, אז דו ביזט איין עהרליכער מאן, זאגסט דעם אמת אין די אויגען, ווייסט, ווי לאנג דאס איז שוין?

— דאס וועט שוין זיין באלד א חדש, האט דער זינגער געענטפערט.

— יא, ברודער א חדש, א חדש, איך האב אבער געפיהלט...

דער חזן האט אבגעווישט דעם שווייס וואס האט בעדעקט זיין שטערען און האט ווייטער געזאגט:

און ווי רעכענסטו, יוסיל, שוין טאקי פערלארען אויף אלע מאל?

— וואס פערלארען? האט יוסיל געפרעגט אנהויבענדיג צו פערשטעהן אין דעם שמועס נאר עפיס אנדערש.

— נו, וואס? וואס פרעגסטו נאך?.. הא?.. וואס קען איך פערלירען? געלד! קיין געלד האב איך ניט — איך מיין, פערשטעהסט זיך, דעם קול.

דא האט יוסיל שוין אליין פערשטאנען, ער איז געווען צו פיעל זינגער ער זאל דאס ניט פערשטעהן. מיט חזנות'דיגע בליקען האט ער געקוקט אויפ'ן חזן, און האט געפרעגט:

— געוויס?...

— וואס, געוויס?! האט דער חזן זיך ערמונטערט — עס קען זיין, אז ניט געוויס? אדרבא, אדרבא, הלואי זאל דאס טאקי זיין א טעות.

יוסיל האט געקוקט אויפ'ן חזן און ווי א דאקטער בענעהמט זיך מיט זיינעם א חולה האט ער זיך מיט איהם בענאנגען:

— נעהמט — „דא"! האט ער געקאמענדעוועט. דער חזן האט געהארזאם, ווי א שילער, געצויגען דעם „דא".

— ציהט, ציהט! פיער פערטעל — ציהט; האט יוסיל געקאמענדעוועט איינהערענדיג זיך מיט אויפמערקזאמקייט.

דער חזן האט געצויגען.

— איצטער, זייט מוחל, נעהמט „רע"! —

דער חזן האט געצויגען: רע־רע־רע! דער זינגער האט זיך אבגעשטעלט, טיעף פערטראכט און האט באלד מיט א טרויריגען טאן ארויסגעזאגט:

— פערלארען!...

— טאקי אויף אייביג!

— וואס דען א יונגעלע זענט איהר, נאך אמאל וועט איהר דען בעקומען א שטים?! אין אייערע יאהרען איז שוין פערפאלען!

דער חזן האט פערבראכען מיט די הענד, א ווארף געטהון זיך צום טיש און ארייגלעגענדיג דעם קאפ אין די הענד האט ער זיך צעוויינט, ווי א קינד.

אויף מארגען האט דאס גאנצע שטעדטיל שוין געוואוסט פון דעם אונגליק, אז דער חזן האט פערלארען דעם קול.

— אויך א נעשעפט! האט דער שענקער, א פיינער בעל הבית געזאגט — וועט ער „שבת מברכים" וועניגער האלטען דעם עולם מיט זיין זינגעכץ — בעט ביי מיר א ביטערע ציבעלע פאר'ן גאנצען קול...

אברהם רייזען.

א בריעף צום ה' ענגעל פונ'ם „וואסחאד".

געעהרטער הערר!

אינ'ם נו. 18 „וואסחאד" זענט איהר ארויס מיט א פייערינע רע־צענזיע וועגען די „יודישע פאלקסליעדער" פון מ. מ. ווארשאווסקי, האב איך השק אייך צו ענטפערען מיט עטליכע ווארעמע ווערטער.

קודם כל בעדארף איך אייך בעטען מחילה, האט קיין פעראיבעל ניט, וואס איך וועל אייך זאגען: איהר האלט נישט קיין ווארט! תחילת הויבט איהר אן אייער רעצענזיע מיט א הקדמה, אז איהר וועט רעדען נור פון דער מוזיק; פון די ליעדער, זאגט איהר, לאזען רעדען ספעציא־ליסטען, און תוך כדי דבור הויבט איהר אן צו רעדען דוקא פון די ליעדער גופא און איהר גיט איהם, דעם פערפאסער, א מאוסען פסק, למאי האט ער זיינע ליעדער א נאמען געגעבען „פאלקסליעדער"? איך געב אייך אויך מיין עהרענווארט בנאמנות, אז איך וועל מיט אייך רעדען נור פון די ליעדער אליין; פון דער מוזיק לאזען מיט אייך רע־דען ספעציאליסטען. אי טאמער וועל איך מיך נישט קענען איינהאלטען און וועל מיך אפשר ארויסחאפען מיט א ווארט מכח מוזיק, וועט איהר מיר מוזען מוחל זיין, — עס וועט זיין אבגעגעבען ברויט, מדה כנגד מדה.

איהר פרעגט א קשיה און בייזערט זיך: סטייטש, וואס פאר א רעכט האט דאס געהאט ווארשאווסקי אנצורופען זיינע אייגענע ליעדער „פאלקסליעדער"? פאלקסליעדער, זאגט איהר, זענען ליעדער א ל ט ע, צונויפגעזאמעלטע פונ'ם פאלק. אט למשל די יודישע פאלקסליעדער פון גינזבורג און מארעק, די וועלכע עס האט ארויסגעגעבען דער „וואסחאד". אזוי זאגט איהר, הערר ענגעל, און איהר זענט גערעכט, נאר נ י ש ט אין

גאַנצען. ביי אונז ווערען אנגערופען מיט'ן נאָמען „פאָלקסליעדער“ אלע ליעדער וואָס זענען געשריבען אין דער פּראָסטער יודישער פאָלקשפּראַכע, וואָס מע רופט זי זשאַרגאָן און וואָס זענען אַרויסגעגעבען פאַר'ן פאָלק. נישט מעהר ס'איז א טעות הדפוס, וואָס איז אָנגענומען געוואָרען פון כמה יאָהרען; אַנשטאַט „ליעדער פאַר דאס פאָלק“ שרייבט מען פאָלקסליעדער. א סימן האָט איהר, נעמט זייט מוחל די זעלבע יודישע פאָלקסליעדער פון גינזבורג און מאַרעק און קוקט זיך צו צו דער ביילאַגע פון ה' ווינער, וועט איהר זעהען אַ צעטיל פון פאָלקסליעדער, וואָס זענען בעשאַפען געוואָרען און אַרויסגעגעבען פון מעגישען וואָס פיעל פון זיי לעבען און זענען ב"ה אין בעסטען געזונד:

1) זעקס פאָלקסליעדער פון פסח אליהו בדחן.
2) פאָלקסליעדער פערפאַסט פון אברהם דוטשינסקי.
3) סאַטירישע פאָלקסליעדער פון יצחק יואל לינעצקי.
4) הומאָריסטישע מאראלישע קריטישע פאָלקסליעדער פון מ. נ. לושינסקי.
5) יודישע פאָלקסליעדער פון אַלטער פישזאָהן.
6) 10 יוד. פאָלקסליעדער פערפאַסט מיט האַרמאָניע פון צונזער.
7) נייע 12 פאָלקסליעדער פון אליקום בדחן.
8) דריי נייע פאָלקסליעדער פון אליקום צונזער.
9) פאָלקסליעדער פערפאַסט מיט געזאַנג פון צונזער.
10) יודישע פאָלקסליעדער פערפאַסט פון מ. קאָטלער.
11) פאָלקסליעדער פערפאַסט פון רש"י קאצענעלבויגען.
12) 10 נייע יוד. פאָלקסליעדער פערפאַסט מיט געזאַנג פון שמאלעוויטש.

דאָס איז איין מאָל אַוועק. צווייטענס זאָגט איהר און גיט איין אנווייזונג אויף די פאָלקסליעדער פון גינזבורג און מאַרעק, אז דאס זענען ליעודער וואָס דאָס פאָלק זינגט פון פאַרצייטען, וואָס מע ווייסט שוין גאַר ניט, הייסט דאס, ווער איז געוועזען דער מחבר פון זיי. קאן איך אייך זאָגען אַז איהר האָט מהילה א טעות. פאַראן צווישען די דאָזיגע ליעדער פון גינזבורג און מאַרעק אַסך אזעלכע, וואָס זענען בעשאַפען געוואָרען גאָרנישט לאַנג און אַזעלכע וואָס מיר ווייסען פאַר געוויס אַז דאָס האָט געמאַכט גאָלדפאַדען, אָדער איין אַנדערער פון די היינטיגע. צום ביישפיעל נעמט דאס ליעד ביי גינזבורג און מאַרעק נר' 82 זייט 73:

שלאָף מיין קינד מיין טרייסט מיין שיינער
שלאָף מיין זוהנעניו!
שלאָף מיין קרוין מיין קדיש איינער
ליולינקע ליו־ליו...

ווייסט איהר ווער איז דער פערפאַסער פונ'ם דאָזיגען פאָלקסליעד? שלום עליכם. ווייסט איהר ווען ס'איז בעשאַפען און אַרויסגעגעבען געוואָרען? אינ'ם 1892 יאָהר אין אָדעס, אינ'ם „קול מבשר“ פון שלום עליכם. איך וויים וואָס איהר וועט דערויף זאָגען, הערר ענגעל. איהר וועט זאָגען: אפשר איז דאס ליעד אין די עטליכע יאָהר געוואָרען אזוי פאָפולער ביים פאָלק אַז מע זינגט דאס אומעטום: אין סוועַנציאַן, אין קאָוונע, אין וויטעבסק, אין מינסק און אין גאָדיטש (זעה די „יוד. פאָלקסליעדער“ פון גינזבורג און מאַרעק, זייט 74). וואָס וועט איהר אָבער ענטפערען דערויף אז איך וועל אייך זאָגען און אַסך וועלען אייך צושווערען, אַז איך זאָג אייך חלילה נישט קיין ליגען, אַז איינינע פון וואַרשאַווסקי'ס ליעדער האָט מען מיט אַ יאָהר זעקס פריהער נאָך גע־

זונגען אין אַסך שטעדט, איידער וואַרשאַווסקי האָט נאָך אפילו אין זינען געהאַט אָבדרוקען זיי און אַרויסגעבען פאַר'ן פאָלק?

הכלל, הערר ענגעל, איהר זעהט אַז דער נאָמען „פאָלקסליעדער“ איז נאָך ניט אַזא סכנה, ווי איהר זאָגט און צו ליעב דעם איז כ'לעבען ניט כדאַי געווען צו זידלען אַ מענשען וואָס איהר קענט איהם נישט אוי ווייסט איהם נישט און אָבעסען זיך דאס האַרץ.

זעהט איהר די מוזיק — דאָרט זענט איהר ביי זיך אין דער היים, און וואָס קאָן איך, משטיינסגעזאָגט, אַ יודישער מחבר, פערשטעהן אין אזעלכע זאַכען? אַז איהר וועט מיר זאָגען אַכצעהן מאָל עאָליסקי, דאָרייסקי, מיקסאָלידייסקי, וכדומה אַזעלכע הויכע מוזיקאַלישע ווערטער פון „מלאכים שפּראַך“, וואָס ווייסען מיר פּראָסטע מענשליך? ביי אַזעלכע ווערטער עפענען מיר אויף מויל און אויערען און טראַכטען זיך בשעת מעשה: „אט אַ מזיק!...“ האָטש אפילו אַז מע וויל שמיעסען דאָס איינענע ווידער צוריק, קאָנען מיר רעדען אביסיל פון מוזיק אויך. נגינה איז דאָך אַ יודישע זאַך. וועלכער יוד פערשטעהט ניט זינגען? דאס איז דאָך איינע פון יענע דריי זאַכען וואָס מיר, יודען הייסט דאס, זענען אין זיי די גרעסטע מבינים אין דער וועלט: וויין, געזאַנג און בריליאַנטען! איהר הייסט מיר, הערר ענגעל, איך זאָל אַריינקוקען אין אייער עטנאָגראַפישען רעפעראַט, וואָס איהר האָט געלייענט אין מאָסקאַו. און איך הייס אייך, איהר זאָלט אריינקוקען אין מיין רעפעראַט „ארבע כוסות“, אינ'ם „יוד“, „פסח־בלאַט“ 1900, וועט איהר זעהען פאַר וואָס אַ יוד ערלויבט זיך אַמאָל צו רעדען פון אַזעלכע זאַכען, וואָס ער הויבט ניט אן צו פערשטעהן מַה דקאָמרי רַבָּנַן...

איהר לאַכט, הערר ענגעל, פון וואַרשאַווסקיס מוזיק און זאָגט, אַז דער טעמפּ פון אַלע זיינע מעלאָדיען בעשטעהען פון פאָלקעס, מאַזורקעס און אַנדערע טענץ, און דערפאַר זענען זיי ניט יודיש, און איהר זאָגט נאָך דערביי אַ וויץ, אַז מע לייענט וואַרשאַווסקיס ליעדער, קאָן מען מיינען, אַז דאס יודישע פאָלק האַלט אין איין טאַנצען. לאָמיר זעהען אָקאָרשט, אויף וויפיעל זענט איהר גערעכט? למשל גאָלדפאַדענס מעלאָדיען פון זיינע ערשטע יודישע פאָלקסליעדער האַלט איהר דאָך נעווים אַז זיי זענען יודישע מעלאָדיע. נעמט־זשע למשל אויף אַ ציקאַוועסט דאס ערשטע ליעד („קין“).

ווי אַ פויגעל פון זיין נעסט
ווערד שמאַרק ווייט פערפלויגען (פאָלקאַ).
אָדער: דאס יודיל דאס יודיל
דו קענסט איהם צי ניין (וואַלס).
אָדער: איך דאַנק דיר ליעבער האַרצינער פאַטער
פאַר דיינע גרויסע חסדים (מאַרש).

פאַראַן, זאָגט איהר, ביי וואַרשאַווסקין מעלאָדיען, וואָס זענען גענומען פון רוסישע געזאַנגען, אמת. נעמט, למשל, דאָס קלאַסישע פאָלקסליעד פון מיכל גאָרדאָן, וואָס מע זינגט דאָס בכל תפוצות ישראל:

צי זענט איהר, רב יוד,
אין פּאַלטאַווע געוועזען?
צי האָט איהר ניט דאָרטען
מיין מאַן געזעהען?

איז די מעלאָדיע ניט אינגאַנצען גענומען פון אַ רוסיש ליעדיל:

אָי טי דיומושינא
זאַרושעניע!

טשאהא מי האריש
טאקא סמוטנאיא. ?

נו, אם כן, פערליערט דאס דען דעם געשמאק? און וואס איז דער נעוואלד, אז עס ווארפט זיך דורך צווישען 25 מעלאדיען איינע אדער צוויי אדער דריי אפילו פרעמדע, נישט קיין עכט יודישע געזאנגען? דאס זענען דאך נישט מעהר ווי ליעדליך פאר׳ן פאלק, פאר׳ן המון עם, גלות ליעדליך, געשריבען אין גלות אויף דער גלות שפראך, איז גאר אוממעגליך אז דא זאל ניט זיין קיין מישמאש׳ עס זאל זיך ניט דורכוואר־פען קיין פרעמדע נאטען אין אונזער געזאנג... איך רעד שוין ניט פון דעם, אז גרויסע מבינים (נישט אזעלכע ווי איך) געפינען, אז דער כא־ראקטער פון יודישע מינארנע ליעדער איז שטארק עהנליך מיט׳ן כאראק־טער פון דער קליינרוסישער מוזיק.

ווייטער האפט איהר, הערר ענגעל, ייעם פראפעסער פון די ליע־דער פאר איין אויער, און איהר פיהרט איהם צו צום ליעד נו׳ 3, און איהר פרעגט איהם א שאלה: ״סטייטש, דו רייכענסט אן איינ׳ם שליסעל פונ׳ם ליעד מארענדא, דאס הייסט שטיל, ווי פערשטארבען, און צום סוף שטעלסט דו אויפ׳ן נייענטען טאקט פארמע, דאס הייסט שטארקער, העכער?...״ איז דאך עס אין פלוק א האריגע שאלה, נאר ס׳איז ניט אזוי די מעשה, ווי איהר זאגט, הערר ענגעל! ערשטענס זאגען מוזיקער, אז ס׳איז אין ערגיין נישטא אזא דין, אז דארט וואו עס הייבט זיך אן מארענדא זאל נאכדעם ניט טארען זיין פארמא און פערקעהרט. צווייטענס האט זיך גראד (אויף ווארשאווסקים אומגליק) אריינגעגנבעט אין די נאטען פון דעם ליעד א דרוקפעהלער ביינ׳ם בחור הזעצער: תיכף אים דרייצעהנטען טאקט איז געשטאנען א פ. (פיאנא)״ און אזוי זינגט זיך דאס ליעד ביי ווארשאווסקין און ביי אלע וואס האבען דאס געזונ־גען נאך מיט עטליכע יאהר פריהער:

גאנצשטיל: טהייערע מאמע, טהייערע מוטער,
דו מיין טהייער כשר הארץ,
צי ווייסט דו ווי איך ווייך אזוי ביטער
און ווי גרויס איז דא מיין שמארץ?

שטארק: אוי וואס וואלט איך ניט אוועקגעגעבען
איך זאל טהון אויף דיר א בליק:

שטילער: איך וואלט פאר דיר געשטרעקט דאס לעבען.
איך זאל קומען צוריק....

נעמט וואס איהר ווילט פאר א מוזיקאליש ווערק, די שענסטע סימפאניען פון בעטהאווען, מאצארט, מענדעלסאן אדער טשייקאווסקי וועט איהר זעהען, אז דארט וואו עס בעדארף זיך בייטען, בייט זיך דאס, עס מעג זיך אנהויבען בחשאי, גאנץ שטיל, און אויסלאזען זיך בקולי קולות. נאר למאי דארפען מיר געהן זוכען ביי פרעמדע, בעטהאווען, מאצארט, מענדעלסאן, טשייקאווסקין, אמעהר נעמט דעם פעליעטאן פון הערר׳ן ענגעל אליין: דער הערר ענגעל גיט א נאמען זיין ארטיקעל: ״וועגען די יודישע פאלקסליעדער פון ווארשאווסקי״ (נישט ״וועגען דער מוזיק פון די ליעדער״) און הויבט אן גאנץ ״מארענדא״, דאס הייסט געלאסען, אז ער וועט רעדען נור פון דער מוזיק אליין; נאכדעם מאכט ער א שמועס וועגען די ליעדער גופא, אלע מאל שטאר־קער און שטארקער (פארטא); נאכדעם ווידער פון דער מוזיק, וועגען קאדרילען, פאלקים און מאזורקעס, (גראציאזא) און צופלאקערט זיך אזוי שטארק (קרעסצענדא), אז ער הויבט אזש אן רעדען פון זיך, אז ער האט דורכגעשטודירט נור זעכציג יודישע ליעדער און האט גע־לייענט אין מאסקאו א רעפעראט פאר יאהרען אין חודש נאוועמבער וועגען יודישער מוזיק און וועגען דער מוזיק פון קאווקאז, פערסיאנישע, אראבישע און חסידישע געזאנגע און וועגען גאר אלטפרענקישע מוזיק: עלישע, דארישע, מיקסאלידישע וכדומה (פארטאפארטיסימא!!!).

לייענדיג אייער רעצענזיע, הערר ענגעל, קען מען זיכער מיינען, אז ווארשאווסקי איז דא מסתמא דער גרויסער קאמפאזיטאר אוי אידזענט מיט נאטס הילף זיין מוזיקאלקריטיקער, האט איהר זיך צולאזט מיט א ירגזון, מיט א כעס, זאל נאט שומר ומציל זיין! איהר זאגט אז ס׳איז א מצוה מע זאל פערהיטען דאס יודישע פאלק פון ווארשאווסקי׳ס ליעדער, מחמת דער טעמפ פון די מעלאדיען זענען געגרינדעט אויף טענץ — א קלייניגקייט אזא־נ־אומגליק?! — און דערביי דערלאנגט איהר א שטאך מיט אייער שארפער מוזיקאלישער פעדער די ציוניסטען, למאי זיי האבען רעקאמענדירט די דאזיגע ליעדער. בערוהיגט אייך, הערר ענגעל, די ציוניסטען זענען דא נאט די נשמה שולדיג. תיכף נאך ווארשאווסקים ליעדער האט דער דאקטאר כהן־בערענשטיין רעקאמאנדירט מיט׳ן זעלבען טאן אויך די ״יודישע פאלקסליעדער״ פון גינזבורג און מארעק. דער דאקטאר כהן־בערענשטיין האט שוין אזא טבע, טאמער דערזעהט ער עפיס א רעכטעס ווערק אין דער יודישער ליטעראטור דרוקט זיך אב, אזוי פויקט ער אויס אין זיינע בריוולייך. כהן בערענשטיין האט פערגעסען אכטונג געבען אויפ׳ן טעמפ פון די מעלאדיען, טאמער איז ער געגרינדעט אויף א וואלס אדער אויף א מאזורקע, וואס קען חלילה שאדען דעם ציוניזם און דעם גאנצען יודענ־טהום. אויף ווייטער בעדארף מען זעהען אז דער דאקטאר כהן־בערענ־שטיין זאל למען־השם אויסלערנען אלע טענץ!...

זייט זיך מודה, הערר ענגעל, אז אין אייער פלאם פייערדיגע רע־צענזיע האט איהר אויף דער הייסער שעה אביסיל איבערגעהאפט די מאס און האט גערעדט אייניגע ווערטער, וואס איהר האט זיי ניט בעדארפט רעדען... עס טרעפט זיך אמאל מע האפט זיך ארויס, נישקשה, הלואי זאל זיך אזוי ניט טרעפען! זייט געזונד און לאמיר בלייבען אומבע־קאנטערהייט די זעלבע גוטע פריינד ווי ביז אהער —

קיעוו. שלום־עליכם.

ליטערארישע און וויסענשאפטליכע נייעס.

— עס איז ארויס פון דרוק א ווערק אין פראנצויזיש „געשיכטע פון פרויען־דאקטוירים״ פון פרוי דר. מעלאניא לאפינסקא. אין דעם ווערק געפינען מיר אויך אייניגע ידיעות וועגען יודישע פרויען־דאקטוירים.

אין 14 און 15 יאהרהונדערט זענען געווען ניט ווייניג יודישע פרויען־דאקטוירים. עס איז בעקאנט די פרוי שטערלין, וועלכע איז געווען א אויגענ־דאקטארקע אין 1428 יאהר, אויך די דאקטארקע שרה, וועלכע האט אין 1419־טען יאהר בעקומען איין ערלויבניש פון ווירצבורגער בישאף צו פערנעהמען זיך מיט מעדיצין. אין די געשיכטס ביכער פון 1433־סטען יאהר איז דערמאהנט איין אויגענדאקטארקע א יודישע פרוי. אויך אין די געשיכטליכע אקטען פון די יאהרען 1836, 1839, 1840 א. ז. וו. זענען דערמאהנט יודישע פרויען אלס דאקטארקעס.

— עס איז ארויס דער ערשטער באנד פון דער יודישער ענציקלאפעדיע, וועלכע ווערט ארויסגעגעבען אין אמעריקא אין ענגלישער שפראך. די ענציקלא־פעדיע וועט ענטהאלטען אין זיך ארטיקלען געאָרדנעט נאך דעם אלף בית אלע זייטען פון יודישען לעבען, פון יודישער געשיכטע, ליטעראטור, קונסט, בעשרייבונגען פון בעריהמטע יודישע מענער און פרויען א. ז. וו. אין דער ענציקלאפעדיע ארבייטען די גרעסטע יודישע געלערנטע. דער ערשטער באנד האט 685 זייטען און פיעל שענע בילדער. אין דעם ערשטען באנד זענען נאך די ארטיקלען אויף א ניט געענדיגט.

Verlag „Achiasaf". Verantwortlicher Red. M. Berkowicz. — Herausgeber u. Buchdrucker Josef Fischer Krakau.